

De studiekeuze van economiestudenten en hun oordeel over het onderwijs

Citation for published version (APA):

Gijselaars, W. H., & Ramaekers, G. W. M. (1990). *De studiekeuze van economiestudenten en hun oordeel over het onderwijs*. Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Faculteit der Economische Wetenschappen. ROA Reports No. 1 <https://doi.org/10.26481/umarep.1990001>

Document status and date:

Published: 01/01/1990

DOI:

[10.26481/umarep.1990001](https://doi.org/10.26481/umarep.1990001)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

..

DE STUDIEKEUZE VAN ECONOMIESTUDENTEN EN HUN OORDEEL OVER HET ONDERWIJS

ROA-R-1990/1

W.H. Gijsselaers
G.W.M. Ramaekers

RESEARCHCENTRUM VOOR ONDERWIJS EN ARBEIDSMARKT

Faculteit der Economische Wetenschappen
Rijksuniversiteit Limburg

Maastricht, april 1990

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Gijselaers, W.H.

De studiekeuze van economiestudenten en hun oordeel over het onderwijs/W.H. Gijselaers, G.W.M. Ramaekers.-

Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, faculteit der Economische Wetenschappen, Rijksuniversiteit Limburg. - (Rapport/Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, ISSN 0922-8098; 1990/1)

Met lit.opg.

ISBN 90-5321-031-8

SISO 489.32 UDC [378.18:33]:378.4 (492*6200)

Trefw.: economiestudenten; Rijksuniversiteit Limburg; onderzoek.

INHOUDSOPGAVE

Bladzijde

VERANTWOORDING	i
KORTE SAMENVATTING	ii
1. INLEIDING	1
1.1. De economie-opleiding in Maastricht	1
1.2. Aanleiding en doelstelling van het onderzoek	3
1.3. De enquête	4
1.3.1. Dataverzameling en respons	4
1.3.2. Vragenlijst	5
1.4. Indeling van het rapport	6
2. ENKELE ACHTERGRONDKENMERKEN VAN DE RESPONDENTEN	7
3. DE KEUZE VAN DE STUDIERICHTING	11
3.1. Inleiding	11
3.2. Ontwikkeling van het aantal economiestudenten in Nederland	11
3.3. De keuze van de studie economie	12
3.3.1. Moment van de studiekeuze	12
3.3.2. Motieven voor de keuze van de studie economie	13
4. DE KEUZE VAN DE RIJKSUNIVERSITEIT LIMBURG	17
4.1. Ontwikkeling van het aantal economiestudenten aan de Rijksuniversiteit Limburg	17
4.2. Motieven voor de keuze van de Rijksuniversiteit Limburg	18
5. DE KEUZE VAN DE AFSTUDEERRICHTING	20
5.1. Inleiding	20
5.2. Moment van de studiekeuze	22
5.3. Motieven voor de keuze van de afstudeerrichting	23
5.4. Imago van de afstudeerrichtingen	25
6. DE VOORKEUR VOOR EEN TOEKOMSTIGE WERKKRING	29
6.1. De gewenste werkterreinen	29
6.2. Aspecten bij de voorkeur voor een werkkring	30

VERANTWOORDING

De belangstelling voor de studie economie aan de Rijksuniversiteit Limburg is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Met name de afstudeerrichtingen bedrijfseconomie en internationaal management zijn erg in trek bij economiestudenten. De sterke groei van het aantal studenten en hun grote voorkeur voor deze bedrijfsgerichte afstudeervarianten is aanleiding geweest voor een onderzoek naar de motieven voor de studiekeuze van economiestudenten. Dit rapport vormt het verslag van het onderzoek waarvoor de gegevens zijn verkregen door middel van een enquête onder tweedejaars studenten van de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Limburg.

Het onderzoek is opgezet en uitgevoerd door dr. W.H. Gijsselaers van de vakgroep Onderwijsontwikkeling en Onderwijsresearch en drs. G.W.M. Ramaekers van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt. Het onderzoek werd begeleid door prof.dr. J.A.M. Heijke, directeur van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Prof.dr. J.D.P. Kasper van de sectie Marketing en drs. L. Borghans van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt adviseerden bij het opstellen van de vragenlijst. B.A.M. Staveaux van het Faculteitsbureau verzorgde de lay out van de vragenlijst. J.W.M.W. Gijzen, studentassistent bij de vakgroep Bedrijfseconomie, schreef het data entry programma. J.A. Ie en J.M.J.A. Pisters, respectievelijk studentassistent en secretarieel medewerkster bij het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, verzorgden het invoeren van de enquêtegegevens. Drs. J.G.A.M. Lemmink, coördinator van blok 2.1., ging accoord met het afnemen van de enquête tijdens de laatste onderwijsgroepbijeenkomst van het blok. Hij kondigde de enquête aan tijdens de introductie van het blok voor de studenten en tijdens het tutorenoverleg van het blok.

Zonder de bereidheid van de tweedejaars studenten om de vragenlijsten in te vullen en de medewerking van de tutores van blok 2.1. bij het uitzetten en verzamelen van de vragenlijsten was het onmogelijk geweest dit onderzoek uit te voeren.

KORTE SAMENVATTING

In dit rapport worden de resultaten gepresenteerd van een onderzoek onder tweedejaars studenten economie aan de Rijksuniversiteit Limburg. Het doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in:

- de motieven voor de studiekeuze van economiestudenten (keuze van respectievelijk de studierichting economie, de Rijksuniversiteit Limburg en de afstudeerrichting binnen economie);
- hun perceptie van de arbeidsmarkt;
- het imago van de afstudeerrichtingen;
- de voorkeur van economiestudenten voor een latere werkkring;
- hun oordeel over het onderwijsprogramma van het eerste studiejaar.

Het onderzoek is opgezet en uitgevoerd door de vakgroep Onderwijsontwikkeling en Onderwijsresearch van de Rijksuniversiteit Limburg en het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, dat verbonden is aan de Faculteit der Economische Wetenschappen van deze universiteit. De gegevens voor dit onderzoek zijn verkregen door middel van een schriftelijke enquête die in oktober 1989 is gehouden onder tweedejaars studenten van de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Limburg.

1. INLEIDING

1.1. De economie-opleiding in Maastricht¹

In september 1984 is het onderwijs in de economische wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Limburg (RL) van start gegaan. Van meet af aan is gestreefd naar een zo geïntegreerd mogelijke opleiding in de economie. Hiermee wordt bedoeld dat in Maastricht een minder strikte scheiding tussen de traditionele economische vakgebieden als algemene economie, bedrijfs-economie en kwantitatieve economie wordt aangehouden dan elders gebruikelijk is. Met name in het eerste anderhalf jaar van de opleiding staat deze geïntegreerde benadering voorop. Daarnaast is in Maastricht gekozen voor een drietal bijzondere aandachtsgebieden binnen de economische wetenschap, namelijk arbeid, publieke sector en technologie.

Het onderwijs aan de RL is probleemgestuurd van opzet. Dit wil zeggen dat de studie-activiteiten van de studenten worden gestuurd door een theoretisch of praktisch probleem. Centraal staan het leren aanpakken van zulke problemen, het zelf opdoen van de benodigde kennis en het ondernemen van de benodigde leeractiviteiten. Niet het onderwijzen door de docent maar het leren door de student staat voorop. Hierbij wordt in hoge mate een beroep gedaan op de zelfwerkzaamheid van de studenten. Het onderwijs vindt plaats in onderwijsgroepen van ten hoogste twaalf studenten die tweemaal per week bij elkaar komen. In de onderwijsgroep worden opgedragen taken (problemen) geïnventarieerd, geanalyseerd en worden leerdoelen geformuleerd. De groep gaat vervolgens uiteen en de studenten gaan individueel of in groepjes werken aan hun leerdoelen. In de daaropvolgende onderwijsgroepbijeenkomst worden de resultaten van die studie-activiteiten geëvalueerd. Het leerproces wordt waar nodig bijgestuurd door een tutor.

Naast het probleemgestuurde onderwijs zijn er zogenaamde practica waarin voor de economiestudie belangrijke vaardigheden worden onderwezen. Voorbeelden zijn de training in computergebruik, in studievvaardigheden, in statistiek, wiskunde en financiële informatie systemen.

In een onderwijssysteem dat gekenmerkt wordt door zelfwerkzaamheid van de

1. Studiegids Faculteit der Economische Wetenschappen 1989-1990, (1989), blz. 3-9.

studenten is het van groot belang om de studenten regelmatig te informeren over de voortgang van hun studie. Hiertoe is een evaluatiesysteem ontwikkeld dat is opgebouwd uit een drietal soorten toetsen. In de eerste plaats bestaat er een zogenaamde bloktoets die de inhoud van het afgelopen blok (een periode van zes studieweken waarin een bepaald thema centraal staat) betreft. Deze toets dient alleen om vast te stellen of over de diverse onderdelen van het blok voldoende is geleerd. Dit soort toetsen heeft een signaalfunctie voor de studenten en de staf. In de tweede plaats is er de zogenaamde voortgangstoets. Deze beslaat het gehele vakgebied van de economie, zoals dat in Maastricht wordt opgevat. Deze toets wordt op twee niveaus afgenomen. De P-toets behelst de economie-stof die iedere student moet beheersen, ongeacht zijn of haar verdere specialisatie. De D-toets behelst daarnaast de stof van de afstudeerrichting die iedere student moet beheersen die zich in de desbetreffende afstudeerrichting specialiseert. Studenten doen tot halverwege hun tweede studiejaar de P-toets; daarna doen zij de D-toets. Omdat de studenten gaandeweg hun studie steeds meer toetsvragen moeten kunnen beantwoorden wordt de normering van de voortgangstoets afhankelijk gesteld van het studiejaar van de student. Tenslotte bestaan er nog de practicumtoetsen die in de regel als afsluiting van de practica plaatsvinden. Het accent ligt daarbij op de toetsing van verworven vaardigheden en inzichten.

Het eerste studiejaar en de eerste helft van het tweede studiejaar is voor alle studenten hetzelfde. In de eerste anderhalf jaar van de opleiding gaat het om een algemene kennismaking met (inleiding in) de economie. In de eerste helft van het tweede studiejaar vindt voornamelijk een uitbreiding en intensivering van de in het eerste jaar verworven inzichten en vaardigheden plaats. Hierna moet worden gekozen voor een afstudeerrichting. In Maastricht kunnen economiestudenten kiezen uit de afstudeerrichtingen algemene economie (AE), bedrijfseconomie (BE), kwantitatieve economie (KE) en internationaal management (IM). Elke afstudeerrichting heeft een aantal verplichte vakken, maar ook ruimte voor keuzevakken. Elk studiejaar bestaat uit zes blokken van zes weken. Ieder blok valt in twee delen uiteen: een tweederde- en een éénderde blok. De getallen geven de relatieve studiebelasting weer.

Het Maastrichtse economie-onderwijs kan dus worden getypeerd als probleem-gestuurd van opzet waarbij de traditionele economische vakgebieden zo geïntegreerd mogelijk worden bestudeerd.

1.2. Aanleiding en doelstelling van het onderzoek

De economie-opleiding in Maastricht oefent een grote aantrekkingskracht uit op aspirant-studenten. In 1984, het jaar waarin het economie-onderwijs in Maastricht van start ging, bedroeg het aantal eerstejaars studenten in verband met de beperkte onderwijscapaciteit nog slechts 101; in 1989 was dit aantal opgelopen tot 512. Hierbij doet zich het verschijnsel voor dat de studenten een grote voorkeur hebben voor de meer bedrijfsgerichte vakgebieden BE en IM en weinig belangstelling hebben voor AE en KE. Hierin staat de RL overigens niet alleen. De Groot en Siebrand bijvoorbeeld melden dat aan de economische faculteit van de Erasmus Universiteit Rotterdam het aandeel van de studenten algemene economie (inclusief ruimtelijke, sociologische en een deel van fiscale economie) geleidelijk is teruggelopen van 21% in 1982 tot 8% in 1986². Van de in het onderhavige onderzoek bevraagde tweedejaars studenten aan de economische faculteit in Maastricht zegt 49% te kiezen voor BE en 30% voor IM. Slechts 9% zegt AE te gaan volgen, terwijl maar één respondent een voorkeur heeft voor KE. De resterende 11% weet op het moment van de bevraging nog niet welke afstudeerrichting men gaat volgen.

De sterke groei van het aantal studenten en hun grote voorkeur voor BE en IM is aanleiding geweest voor een onderzoek naar de studiekeuze van economie-studenten in Maastricht. Gepoogd is om de studiekeuze (de keuze van de studie economie en de afstudeerrichting daarbinnen) te benaderen met de theorie van het menselijk kapitaal als uitgangspunt. Centraal in deze theorie staat de veronderstelling dat individuen hun arbeidsproductiviteit en daarmee hun inkomen kunnen verhogen door te investeren in het volgen van een opleiding. Het volgen van onderwijs wordt gezien als een investering in menselijk kapitaal en de studiekeuzebeslissing als een individuele investeringsbeslissing. Niettemin wordt ook in de theorie van het menselijk kapitaal erkend dat het volgen van onderwijs niet alleen een investeringsgoed maar ook een consumptiegoed kan zijn³. Bij het volgen van onderwijs als consumptiegoed kan een onderscheid worden gemaakt tussen:

- 'current consumption', dit wil zeggen de consumptie van het volgen van onderwijs (bijvoorbeeld een gemakkelijke of een interessante studie);
- 'enduring consumption', dit wil zeggen de consumptie die voortvloeit uit het hebben gevolgd van een bepaalde opleiding (bijvoorbeeld de aantreкке-

2. De Groot en Siebrand (1987).

3. De Grip (1984-I), blz. 1097.

lijkheid c.q. status van een bepaald beroep).

Het doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in:

- de motieven voor de keuze van de economiestudie en haar afstudeerrichtingen;
- het beeld dat economiestudenten hebben van de arbeidsmarkt;
- het imago van de afstudeerrichtingen;
- de voorkeur van economiestudenten voor een latere werkkring;
- hun oordeel over het onderwijsprogramma van het eerste studiejaar.

Het onderzoek is verricht door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt van de Faculteit der Economische Wetenschappen (FdEW) van de RL en de vakgroep Onderwijsontwikkeling en Onderwijsresearch van deze universiteit.

1.3. De enquête

1.3.1. Dataverzameling en respons

Ten behoeve van dit onderzoek is een vragenlijst opgesteld waarmee de tweedejaars studenten in oktober 1989, tijdens de laatste onderwijsgroepbijeenkomst van blok 2.1., zijn geënquêteerd. Het gaat daarbij om in totaal 345 tweedejaars studenten, verdeeld over 31 onderwijsgroepen. Aan de vragenlijsten werd een aanbiedingsbrief voor de respondenten toegevoegd. Een exemplaar van de vragenlijst met de bijbehorende aanbiedingsbrief is als bijlage in dit rapport opgenomen. Omwille van een zo hoog mogelijke respons en vanwege praktische overwegingen is besloten om de vragenlijst tijdens een onderwijsgroepbijeenkomst te laten invullen.

De keuze van de onderzoekspopulatie, namelijk tweedejaars studenten die bezig zijn aan het eerste blok van het tweede studiejaar, heeft twee redenen. In de eerste plaats staan studenten aan het begin van het tweede studiejaar voor de keuze van de afstudeerrichting. In de tweede plaats biedt onderzoek onder tweedejaars studenten de mogelijkheid om evaluatieve vragen naar hun oordeel over het eerste studiejaar te stellen.

Het aantal ingevulde vragenlijsten bedroeg 234. Bij een totaal aantal tweedejaars studenten in blok 2.1. van 345 betekent dit een respons van 68%. Een indicatie voor de mate waarin de onderzochte populatie representatief is

voor de totale populatie kan worden verschaft door de door de tweedejaars studenten aan het Bureau Onderwijs van de FdEW kenbaar gemaakte afstudeerrichting die men van plan was te gaan volgen. Deze peiling door het Bureau Onderwijs vond drie weken na de enquête plaats. Gebleken is dat de onderzochte populatie, wat deze indicator betreft, vrij nauwkeurig overeenkomt met de totale populatie. De representativiteit van de onderzochte populatie naar afstudeerrichting zal in paragraaf 5.1. ter sprake komen.

1.3.2. Vragenlijst

De vragenlijst is opgebouwd uit vier vragenblokken. In het eerste vragenblok komt een aantal achtergrondkenmerken van de studenten aan bod. Deze betreffen achtereenvolgens het geslacht, de leeftijd, de vooropleiding, de geografische herkomst en de bezigheden vóór de studie economie aan de RL.

In het tweede vragenblok volgt een aantal vragen met betrekking tot de studiekeuze. Deze vragen hebben betrekking op achtereenvolgens de beslissing om economie te gaan studeren, de beslissing om dit aan de RL te gaan doen en de keuze van de afstudeerrichting binnen economie. Voor wat betreft de beslissing om economie te gaan studeren is gevraagd naar het moment waarop deze beslissing is genomen, naar het belang van de overwegingen die een rol hebben gespeeld bij deze beslissing en naar het beeld dat de studenten hebben van de kansen op werk en het inkomen van economen ten opzichte van andere academici. Met betrekking tot de beslissing om in Maastricht te gaan studeren is gevraagd naar het belang van de overwegingen die een rol hebben gespeeld in deze beslissing. Met betrekking tot de keuze van de afstudeerrichting is gevraagd naar de gekozen afstudeerrichting, naar het moment waarop deze keuze is genomen, naar het belang van de overwegingen die een rol hebben gespeeld bij deze keuze en naar het beeld dat de studenten hebben van de afzonderlijke afstudeerrichtingen. Bij de beslissing om economie te gaan studeren, de keuze van de afstudeerrichting en het beeld dat studenten hebben van de afstudeerrichtingen kunnen aspecten van zowel de opleiding als de arbeidsmarkt een rol spelen.

Het derde vragenblok gaat in op de voorkeur van economiestudenten ten aanzien van de toekomstige werksituatie. Het gaat hierbij om het toekomstige werkterrein dat aspirant-economen voor ogen hebben en om de motieven die een rol spelen bij deze voorkeur.

Het vierde vragenblok betreft de beoordeling van het onderwijs in het eerste studiejaar. Eerst is gevraagd naar het belang van bepaalde vakken en vaardigheden in de opleiding en de mate waarin daaraan aandacht is besteed tijdens de opleiding. Vervolgens is gevraagd om de kwaliteit van het onderwijssysteem op een aantal kenmerken te beoordelen.

1.4. Indeling van het rapport

De indeling van dit rapport volgt de opbouw van de vragenlijst. Eerst wordt in hoofdstuk 2 een algemene karakteristiek van de onderzochte tweedejaars studenten economie gegeven. Hierin komen enkele achtergrondkenmerken van de respondenten aan bod.

In de hoofdstukken 3, 4 en 5 wordt ingegaan op de motieven bij de studiekeuze. De keuze voor de studie economie wordt in hoofdstuk 3 behandeld. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de beslissing om economie aan de RL te gaan studeren. In hoofdstuk 5 komt de keuze van de afstudeerrichting aan bod.

In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de voorkeuren die studenten hebben voor een latere werkkring en de overwegingen die daarbij een rol spelen.

In hoofdstuk 7 komt het oordeel van de onderzochte tweedejaars studenten over het onderwijsprogramma in het eerste studiejaar aan bod. Daarbij wordt ingegaan op het belang dat wordt gehecht aan kennis van economische vakgebieden en aan vaardigheidsonderwijs en de mate waarin daaraan aandacht wordt besteed tijdens de opleiding. Tenslotte worden in hoofdstuk 8 de belangrijkste onderzoeksresultaten samengevat.

Waar mogelijk worden de onderzoeksbevindingen vergeleken met die van soortgelijk onderzoek dat aan zusterfaculteiten is verricht. Dit betreft met name het onderzoek van De Grip in 1984 onder eerstejaars studenten economie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en het onderzoek dat door De Groot en Siebrand in 1987 is verricht onder economiestudenten aan de Erasmus Universiteit Rotterdam⁴.

4. De Grip (1984-I en II); De Groot en Siebrand (1987).

2. ENKELE ACHTERGRONDKENMERKEN VAN DE RESPONDENTEN

In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens aan de orde geslacht, leeftijd, geografische herkomst, vooropleiding en bezigheden in het jaar vóór de studie aan de RL.

Geslacht

De 234 geënquêteerde tweedejaars studenten economie bestaan uit 164 mannen (70%) en 70 vrouwen (30%). Wat de verdeling naar geslacht betreft wijkt de onderzochte populatie tweedejaars studenten (studiejaar 1989/1990) nauwelijks af van de totale populatie eerstejaars studenten (studiejaar 1988/1989) waaruit zij voor het grootste deel afkomstig is. Déze populatie bestaat voor 31% uit vrouwen (totaal $n=425$). Overigens is 18% van de onderzochte populatie afkomstig uit het HEAO en bijgevolg in het tweede cursusjaar met de economiestudie gestart. De ex-HEAO'ers onder de respondenten bestaan voor 40% uit vrouwen.

Leeftijd

Aan het begin van het tweede studiejaar economie valt ongeveer 80% van de studenten in de leeftijdscategorie 19 - 21 jaar. De gemiddelde leeftijd van de geënquêteerde tweedejaars studenten bedraagt 20,4 jaar (standaarddeviatie = 1,6).

Tabel 1. Tweedejaars studenten economie naar leeftijd (in %)

Leeftijd	
< 19 jaar	1
19 jaar	34
20 jaar	28
21 jaar	17
22 jaar	15
> 22 jaar	5
Totaal n (= 100%)	226

Hoogste voltooide vooropleiding

Het VWO is voor 79% van de respondenten de hoogste voltooide opleiding vóór de economiestudie aan de RL en het HEAO voor 18%. Van de respondenten heeft 3% een andere vooropleiding dan VWO of HEAO.

Geografische herkomst

Aan de respondenten is gevraagd waar zij woonachtig waren voordat zij aan de RL kwamen studeren. De resultaten staan vermeld in tabel 2.

Tabel 2. Economiëstudenten aan de RL naar geografische herkomst (in %)

Herkomstgebied	
0 - 25 km. van Maastricht	28
26 - 50 km. van Maastricht	16
51 - 100 km. van Maastricht	21
> 100 km. van Maastricht	35
Totaal n (= 100%)	234

Wat de geografische herkomst van de studenten betreft kan de FdEW van de RL nauwelijks als een 'regionale faculteit' worden gekwalificeerd. Nog niet de helft van de geënquêteerde studenten is afkomstig uit Zuid-Limburg (< 51 km. van Maastricht). Een vijfde deel van de studenten is afkomstig uit het gebied waarvoor de Katholieke Universiteit Brabant even ver is verwijderd als de RL. Ruim een derde deel is zelfs afkomstig uit regio's waarvoor andere economische faculteiten dichterbij liggen (> 100 km. van Maastricht). Voor in ieder geval meer dan de helft van de respondenten moeten andere overwegingen dan de nabijheid tot de woonplaats reden zijn geweest om aan de RL economie te gaan studeren. Overigens heeft de voor het studiejaar 1988/1989 ingestelde plaatsingscommissie economie er nauwelijks toe geleid dat studenten aan de economie-opleiding in Maastricht zijn begonnen omdat zij

voor een studieplaats aan een zusterfaculteit waren uitgeloot⁵. In paragraaf 4.2. wordt ingegaan op de motieven van de geënquêteerde economiestudenten om aan de RL te gaan studeren.

Bezigheden voorafgaand aan de economiestudie

Aan de tweedejaars studenten is gevraagd wat zij hebben gedaan in de 12 maanden voordat zij economie aan de RL gingen studeren. De studenten konden in een gesloten vraag één bezigheid aangeven die het beste deze periode weergeeft. De uitkomsten staan vermeld in tabel 3.

Tabel 3. Bezigheden in de 12 maanden vóór de economiestudie aan de RL (in %)

Bezigheden	
De vooropleiding gevolgd	88
Betaalde arbeid verricht, namelijk:	
- in loondienst	2
- als zelfstandige (eigen bedrijf of free-lance)	0
- in opleiding bij een bedrijf of instelling, maar met loon of salaris	1
Werkloos geweest	0
In militaire dienst geweest	2
Iets anders gedaan	8
Totaal n (= 100%)	233

Bijna 90% van de studenten is direct na het voltooien van de vooropleiding doorgestroomd naar de economiestudie aan de RL. Slechts 3% heeft voorafgaand aan de economiestudie betaalde arbeid verricht. De lage gemiddelde leeftijd en geringe standaarddeviatie hangen ongetwijfeld hiermee samen. Bij degenen die "iets anders" hebben gedaan gaat het voornamelijk om studenten die vóór de economiestudie aan de RL een opleiding hebben gevolgd zonder deze te voltooien.

5. De plaatsingscommissie economie betrof met name de studierichting bedrijfskunde aan de economische faculteiten van Rotterdam en Groningen. De belangstelling voor deze studierichting overtrof de beschikbare opleidingscapaciteit.

Aan degenen die vóór hun studie aan de RL betaalde arbeid hebben verricht, is tevens gevraagd hoe lang zij in hun laatste werkkring hebben gewerkt (tijdsduur) en hoeveel uur per week zij gemiddeld in deze werkkring hebben gewerkt (arbeidsduur). Gezien het zeer kleine aantal studenten dat betaalde arbeid heeft verricht (zes respondenten) is het niet zinvol hier nader op in te gaan.

3. DE KEUZE VAN DE STUDIERICHTING

3.1. Inleiding

Aankomende studenten staan voor de keuze welke studierichting zij gaan volgen. In paragraaf 1.2. is reeds aangegeven dat het volgen van onderwijs niet alleen een investeringsgoed maar ook een consumptiegoed kan zijn. Bij de keuze van de studierichting kunnen derhalve zowel investeringsmotieven (arbeidsmarktverwachtingen zoals een grotere kans op een baan en een hoger inkomen) als consumptieve motieven een rol spelen. Voordat de motieven voor de keuze van de studie economie aan bod komen, wordt eerst in paragraaf 3.2. een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het aantal eerstejaars studenten economie in Nederland. In paragraaf 3.3. komt aan bod waarom de onderzochte tweedejaars studenten indertijd hebben gekozen voor de studierichting economie en wanneer zij dit hebben besloten. Deze paragraaf heeft als doel een indicatie te geven van de mate waarin investeringsmotieven en consumptieve motieven een rol spelen bij de keuze van de studierichting economie. Ook wordt een beeld geschetst van de werkgelegenheids- en inkomensperspectieven die de onderzochte economiestudenten menen te hebben. Waar mogelijk zullen deze motieven en perspectieven en de rol die zij spelen bij de keuze voor de economiestudie worden vergeleken met soortgelijke gegevens over economiestudenten aan zusterfaculteiten.

3.2. Ontwikkeling van het aantal economiestudenten in Nederland

De belangstelling voor de studie economie is de laatste jaren sterk toegenomen. Uit tabel 4 blijkt dat het aantal eerstejaars studenten economie aan Nederlandse universiteiten sterk is toegenomen. Uit deze tabel valt tevens op te maken dat het aantal vrouwelijke economiestudenten relatief gezien sterker is toegenomen dan het aantal mannelijke economiestudenten. Het aandeel van vrouwen in de eerstejaars studenten economie steeg van 11% in het studiejaar 1980/1981 naar 24% in 1988/1989.

Het aantal eerstejaars studenten economie aan Nederlandse universiteiten is niet alleen in absolute zin gestegen. Ook in vergelijking met andere studierichtingen in het wetenschappelijk onderwijs is de laatste jaren sprake geweest van een toegenomen belangstelling voor de economiestudie. Hiervan geeft tabel 5 een beeld.

Tabel 4. Aantallen eerstejaars studenten economie aan Nederlandse universiteiten

Studiejaar	Totaal	Mannen	Vrouwen	% vrouwen
1980/1981	2209	1960	249	11,3
1985/1986	2976	2399	577	19,4
1986/1987	3564	2832	732	20,5
1987/1988	4358	3369	989	22,7
1988/1989	4165	3156	1009	24,2

Bron: CBS

Tabel 5. Percentage van het totaal aantal eerstejaars studenten aan Nederlandse universiteiten dat de studie economie kiest

Studiejaar	Totaal	Mannen	Vrouwen
1980/1981	8,2	11,1	2,7
1985/1986	10,1	13,7	4,8
1986/1987	11,3	15,3	5,7
1987/1988	12,4	16,6	6,7
1988/1989	11,8	15,6	6,7

Bron: CBS

3.3. De keuze van de studie economie

3.3.1. Moment van de studiekeuze

Aan de respondenten is gevraagd op welk moment zij definitief hebben besloten om economie te gaan studeren. De antwoorden staan vermeld in tabel 6.

De overgrote meerderheid van de economiestudenten heeft tijdens het volgen van de vooropleiding definitief besloten om economie te gaan studeren. Van de VWO'ers heeft 61% deze beslissing pas tegen het einde van de vooropleiding genomen; bij de HEAO'ers bedraagt dit percentage 74.

Tabel 6. Moment van de keuze van de studierichting naar vooropleiding (in %)

Keuzemoment	Hoogste voltooide vooropleiding		
	VWO	HEAO	Totaal*
Reeds bij het begin van de VWO/HEAO-opleiding	3	5	3
Omstreeks de samenstelling van het vakkenpakket van de VWO/HEAO-opleiding	24	10	21
Tegen het einde van de VWO/HEAO-opleiding	61	74	63
Na het beëindigen van de VWO/HEAO-opleiding	3	7	4
Op een ander moment	9	5	10
Totaal n (= 100%)	183	42	232

* Deze kolom omvat tevens 7 respondenten met een andere hoogste voltooide vooropleiding dan VWO of HEAO.

3.3.2. Motieven voor de keuze van de studie economie

Aan de respondenten is een aantal overwegingen voorgelegd die mogelijk een rol hebben gespeeld bij de beslissing om economie te gaan studeren. Deze overwegingen betreffen aspecten van de opleiding en van de arbeidsmarkt. Aan de respondenten is gevraagd om bij elke overweging aan te geven hoe belangrijk die is geweest bij het nemen van de beslissing. De resultaten staan vermeld in tabel 7.

De drie belangrijkste overwegingen om economie te gaan studeren zijn allen "consumptief" van aard. Men is economie gaan studeren uit interesse voor het vakgebied ("current consumption") en om als afgestudeerde te kunnen kiezen uit een breed scala van beroepen ("enduring consumption"). Deze overwegingen worden gevolgd door de mogelijkheid om als afgestudeerde het beroep te kunnen uitoefenen dat men voor ogen heeft ("enduring consumption") en een grote kans op een baan te hebben (investeringsmotief). Het andere investeringsmotief, namelijk de mogelijkheid om met behulp van de economiestudie een gunstig salaris te verwerven, komt weliswaar pas op de zesde plaats maar wordt toch tamelijk belangrijk gevonden. Het theoretisch karakter van de studie is nauwelijks van belang, evenals de mogelijkheid om als afgestudeerde de kennis in dienst van de maatschappij te stellen.

Tabel 7. Mate waarin verschillende overwegingen met betrekking tot onderwijs en arbeidsmarkt een rol hebben gespeeld bij de beslissing om economie te studeren

Overweging	Gemiddelde score
Interesse voor het vakgebied	2,6 (0,6)
Een breed scala van beroepen is bereikbaar	2,5 (0,7)
Mogelijkheid tot uitoefening van het beroep dat voor ogen staat	2,3 (0,8)
Grote kans op een baan	2,3 (0,7)
Breedte van het vakgebied	2,2 (0,7)
Gunstige salarisperspectieven	2,1 (0,7)
Kans op een werkkring met veel promotiemogelijkheden	2,1 (0,7)
Persoonlijke voldoening in het studeren van economie	2,0 (0,7)
Studie economie biedt mogelijkheid tot zelfontplooiing	2,0 (0,7)
Praktisch karakter van de studie	2,0 (0,7)
Aanleg voor het vakgebied	2,0 (0,6)
Kans op een beroep met een hoge status	1,9 (0,8)
Theoretisch karakter van de studie	1,5 (0,6)
Om kennis in dienst van de maatschappij te stellen	1,4 (0,6)

1 = niet of nauwelijks belangrijk

2 = tamelijk belangrijk

3 = zeer belangrijk

De cijfers tussen haakjes () geven de standaarddeviatie weer

Deze bevindingen komen in grote lijnen overeen met de resultaten van het onderzoek van De Grip in Amsterdam en van De Groot en Siebrand in Rotterdam. De Grip kwam in zijn eerder genoemde onderzoek tot de conclusie dat studenten in hun studiekeuze vooral worden beïnvloed door de aantrekkelijkheid van het toekomstige beroep en de verwachte grotere kans op een baan na afloop van de economiestudie. In mindere mate speelde de interesse voor de inhoud van het vakgebied een rol. Het verwerven van een hoog inkomen kwam pas op de vierde plaats. Vergelijkbare resultaten worden door De Groot en Siebrand met betrekking tot economiestudenten in Rotterdam gerapporteerd. Zij komen tot de conclusie dat de studiekeuze voornamelijk bepaald wordt door achtereenvolgens de interesse voor het vakgebied, de kans op interessant werk en de breedte van de opleiding. Ook in Rotterdam behoort de kans op een hoog inkomen niet tot de belangrijkste motieven.

Bij de vrouwen heeft het brede scala van beroepen dat voor afgestudeerde economen bereikbaar is een aanmerkelijk grotere rol gespeeld in de beslissing om economie te gaan studeren dan bij de mannen. Deze overweging scoorde bij de vrouwen gemiddeld 2,7 en bij de mannen 2,4. Daarnaast wordt het vergroten van de kansen op een baan door vrouwen (gemiddelde score 2,4) belangrijker gevonden dan door mannen (gemiddelde score 2,2). Voor mannen daarentegen woog de aanleg voor het vakgebied (gemiddelde score 2,1) iets zwaarder dan voor vrouwen (gemiddelde score 1,9). Met betrekking tot de andere overwegingen om economie te gaan studeren blijken de verschillen tussen mannen en vrouwen niet significant te zijn.

Zoals eerder is geconstateerd blijkt de grotere kans op het vinden van werk een belangrijk motief te zijn bij de keuze voor de economiestudie. Vanuit dit oogpunt is het interessant om een indruk te krijgen van het beeld dat economiestudenten hebben van de kans op werk van economen en van andere academici. Tevens wordt gekeken naar het beeld dat economiestudenten hebben van het verwachte inkomen van economen in vergelijking met dat van andere academici. Eerder is opgemerkt dat het verwachte inkomen een tamelijk belangrijke rol speelt in de motivatie om economie te gaan studeren.

Tabel 8 geeft een overzicht van het beeld dat economiestudenten hebben van de werkgelegenheidskansen en het inkomen van economen ten opzichte van andere academici. De cijfers in deze tabel geven de gemiddelde score weer van de wijze waarop de werkgelegenheidskansen en het inkomen van de afgestudeerden in de verschillende studierichtingen worden gerangschikt. De groep met de grootste verwachte kans op werk krijgt daarbij telkens de waarde 1, terwijl de groep met de kleinste kans de waarde 7 krijgt. Op dezelfde wijze krijgt de groep met het hoogste verwachte inkomen de waarde 1 en de groep met het laagste inkomen de waarde 7.

Uit tabel 8 valt op te maken dat de tweedejaars studenten economie de kans op het vinden van werk door economisch opgeleiden bijzonder hoog inschatten. Alleen bij technische opleidingen wordt deze kans nog hoger geschat. De opleidingen in de letteren en in de sociale wetenschappen bieden in de ogen van de economiestudenten de geringste werkgelegenheidsperspectieven. Dit beeld komt vrij exact overeen met de bevindingen van De Grip in zijn onderzoek onder eerstejaars studenten economie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Tabel 8. Verwachte relatieve kans op werk en verwachte relatieve inkomen van academici volgens tweedejaars studenten economie

Academici met opleiding	Gemiddelde score	
	Kans op werk	Inkomen
Letteren	5,8 (1,5)	5,9 (1,5)
Geneeskunde	4,3 (1,3)	2,8 (1,7)
Wis/natuurkunde	3,0 (1,6)	3,7 (1,6)
Techniek	2,1 (1,5)	3,2 (1,6)
Sociale wetenschappen	5,8 (1,5)	6,0 (1,5)
Rechten	4,4 (1,2)	3,8 (1,2)
Economie	2,5 (1,3)	2,3 (1,3)

De cijfers tussen haakjes () geven de standaarddeviatie weer

De tweedejaars studenten economie verwachten dat onder alle opgeleiden de economen het hoogste inkomen zullen verwerven, op de tweede plaats gevolgd door medisch opgeleiden. De opleidingen in de sociale wetenschappen en in de letteren bieden volgens de economiestudenten niet alleen de geringste werkgelegenheidsperspectieven maar ook de slechtste inkomensperspectieven.

Het gunstige beeld dat economiestudenten hebben van hun arbeidsmarktperspectieven is een weerspiegeling van de actuele situatie op de arbeidsmarkt die voor economen gunstig is. Het belang van arbeidsmarktverwachtingen bij de keuze van de studie economie én de opleidingsduur van minimaal vier jaar, waardoor het aanbod van afgestudeerde economen slechts met een aanzienlijke vertraging kan reageren op arbeidsmarktsignalen, vormen samen het mechanisme waardoor een varkenscyclus op de arbeidsmarkt zou kunnen ontstaan.

Er is ook nagegaan of de werkgelegenheids- en inkomensperspectieven van economen verschillend worden ingeschat door de studenten die kiezen voor de verschillende afstudeerrichtingen binnen economie. Dit blijkt niet het geval te zijn. Toekomstige algemeen-economen, bedrijfseconomen en internationaal managers verschillen niet significant in hun inschatting van de kans op werk en het inkomen van economen. Kwantitatieve economie wordt hier buiten beschouwing gelaten aangezien slechts één student te kennen gaf deze richting te gaan volgen.

4. DE KEUZE VAN DE RIJKSUNIVERSITEIT LIMBURG

4.1. Ontwikkeling van het aantal economiestudenten aan de Rijksuniversiteit Limburg

Aankomende studenten die de beslissing hebben genomen om economie te gaan studeren staan tevens voor de keuze aan welke universiteit zij dit gaan doen. In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de aantallen studenten die vanaf de oprichting in 1984 van de FdEW van de RL aan deze faculteit zijn gaan studeren. Vervolgens komt in paragraaf 4.2. aan bod waarom de onderzochte tweedejaars studenten voor deze faculteit hebben gekozen.

Vanaf haar oprichting in 1984 heeft de FdEW van de RL een sterke groei doorgemaakt van haar aantal studenten. De volgende tabel geeft een beeld van deze ontwikkeling.

Tabel 9. Aantallen eerstejaars studenten economie aan de RL

Studiejaar	Totaal	Mannen	Vrouwen	% vrouwen
1984/1985	101	76	25	25
1985/1986	151	122	29	19
1986/1987	189	138	51	27
1987/1988	349	257	92	26
1988/1989	425	292	133	31
1989/1990	512	336	176	34

Bron: CBS

Tussen de start van het onderwijs in de economie aan de RL in 1984 en 1989 is het aantal eerstejaars studenten economie in Maastricht verviervoudigd. De sterke groei van het aantal eerstejaars studenten hangt samen met de sterk vergrote opleidingscapaciteit in de achtereenvolgende jaren. Vanaf het studiejaar 1986/1987 is de FdEW van de RL er in geslaagd om meer vrouwen aan te trekken dan landelijk bij economie-opleidingen het geval is (zie ook tabel 4).

4.2. Motieven voor de keuze van de Rijksuniversiteit Limburg

Aan de respondenten is een aantal overwegingen voorgelegd die mogelijk een rol hebben gespeeld bij de beslissing om aan de RL economie te gaan studeren. Aan de respondenten is gevraagd om bij elke overweging aan te geven hoe belangrijk die is geweest bij het nemen van de beslissing. De resultaten staan vermeld in tabel 10.

Tabel 10. Mate waarin verschillende overwegingen een rol hebben gespeeld bij de beslissing om aan de RL economie te studeren

Overweging	Gemiddelde score		
	Totaal	Man	Vrouw
De RL was de meest dicht bij huis gelegen universiteit waar je economie kunt studeren	1,5 (0,7)	1,6	1,3
Het relatief kleine aantal studenten van de RL	1,7 (0,7)		
De aantrekkelijkheid van de stad Maastricht	1,9 (0,8)		
Het probleemgestuurde economie-onderwijs	2,3 (0,7)	2,4	2,2
Het werken in onderwijsgroepen	2,4 (0,7)		
Meer zelfstandigheid bij het verwerven van kennis	2,3 (0,7)		
Meer persoonlijke contacten met docenten en studenten	2,1 (0,8)		

1 = niet of nauwelijks belangrijk

2 = tamelijk belangrijk

3 = zeer belangrijk

De cijfers tussen haakjes () geven de standaarddeviatie weer

Uit de gegevens van tabel 10 blijkt dat men in Maastricht economie gaat studeren vanwege vooral de factoren die betrekking hebben op het onderwijs-systeem; met name het studeren in onderwijsgroepen, de probleemgestuurde opzet van het onderwijsprogramma en de zelfstandigheid bij het verwerven van kennis. Aan deze overwegingen wordt gemiddeld het grootste belang toegekend. Ook worden zij het meest genoemd als overweging die het zwaarst heeft gewogen bij de uiteindelijke beslissing om aan de RL te gaan studeren. Factoren als de aantrekkelijkheid van de stad, de kleinschaligheid van de universiteit en de nabijheid van de stad tot de vorige woonplaats spelen

duidelijk een minder belangrijke rol.

Er is ook nagegaan of de mate van belang die gemiddeld wordt toegekend aan de overwegingen om aan de RL te gaan studeren verschilt naar geslacht. Alleen de gemiddelden die significant verschillen ($p < 0,05$) zijn in tabel 10 opgenomen. Dit blijkt bij twee overwegingen het geval te zijn. In de eerste plaats bij de overweging dat de RL de meest dicht bij huis gelegen universiteit is waar je economie kunt studeren. Deze overweging wordt door mannen belangrijker gevonden dan door vrouwen. Mannen vinden ook het probleemgestuurde onderwijs belangrijker dan vrouwen. Met betrekking tot de andere overwegingen om aan de RL te gaan studeren blijken de verschillen in gemiddeld belang tussen mannen en vrouwen niet significant te zijn.

Overigens is de RL de enige universiteit in Nederland waar internationaal management kan worden gestudeerd. Dit gegeven kan voor een aantal studenten de belangrijkste reden zijn geweest om aan de RL economie te gaan studeren. Dit is in ieder geval bij zeven studenten het geval geweest, aangezien voor zeven studenten reeds vóór het begin van het eerste studiejaar vaststond dat zij internationaal management zouden gaan studeren.

duidelijk een minder belangrijke rol.

Er is ook nagegaan of de mate van belang die gemiddeld wordt toegekend aan de overwegingen om aan de RL te gaan studeren verschilt naar geslacht. Alleen de gemiddelden die significant verschillen ($p < 0,05$) zijn in tabel 10 opgenomen. Dit blijkt bij twee overwegingen het geval te zijn. In de eerste plaats bij de overweging dat de RL de meest dicht bij huis gelegen universiteit is waar je economie kunt studeren. Deze overweging wordt door mannen belangrijker gevonden dan door vrouwen. Mannen vinden ook het probleemgestuurde onderwijs belangrijker dan vrouwen. Met betrekking tot de andere overwegingen om aan de RL te gaan studeren blijken de verschillen in gemiddeld belang tussen mannen en vrouwen niet significant te zijn.

Overigens is de RL de enige universiteit in Nederland waar internationaal management kan worden gestudeerd. Dit gegeven kan voor een aantal studenten de belangrijkste reden zijn geweest om aan de RL economie te gaan studeren. Dit is in ieder geval bij zeven studenten het geval geweest, aangezien voor zeven studenten reeds vóór het begin van het eerste studiejaar vaststond dat zij internationaal management zouden gaan studeren.

5. DE KEUZE VAN DE AfstUDEERRICHTING

5.1. Inleiding

Economiestudenten aan de RL staan in de eerste helft van het tweede studiejaar voor de keuze welke afstudeerrichting zij gaan volgen. Zoals eerder is opgemerkt kunnen zij kiezen uit de afstudeerrichtingen algemene economie, bedrijfseconomie, kwantitatieve economie en internationaal management.

Aan de respondenten is gevraagd welke afstudeerrichting men van plan is te gaan volgen. De antwoorden op deze vraag staan vermeld in tabel 11.

Tabel 11. Tweedejaars studenten economie naar afstudeerrichting, studiejaar 1989/1990

Afstudeerrichting	Respondenten			Totale populatie 1)		
	abs.	in % 2) 3)		abs.	in % 2) 3)	
AE	21	9	10	24	8	8
BE	115	49	55	168	53	56
KE	1	0	0	0	0	0
IM	71	30	34	108	34	36
Weet nog niet	26	11	--	15	5	--
Totaal n (= 100%)		234	208		315	300

1) Drie weken na de enquête heeft het Bureau Onderwijs van de FdEW alle tweedejaars studenten gevraagd welke afstudeerrichting men van plan is om te volgen. 315 studenten hebben dit aan het Bureau Onderwijs kenbaar gemaakt.

2) Percentages gebaseerd op het desbetreffende Totaal inclusief 'Weet nog niet'.

3) Percentages gebaseerd op het desbetreffende Totaal exclusief 'Weet nog niet'.

Laten we de studenten buiten beschouwing die nog niet weten welke afstudeerrichting zij gaan volgen, dan vormt de onderzochte populatie - wat de verdeling naar gewenste afstudeerrichting betreft - een vrijwel exacte afspiegeling van de totale populatie. In tabel 11 komt de grote voorkeur van economiestudenten voor de bedrijfsgerichte afstudeervarianten duidelijk naar voren. Slechts 9% van de onderzochte tweedejaars studenten geeft te kennen dat zij van plan zijn om AE te volgen, terwijl maar één respondent

een voorkeur heeft voor KE⁶. Gezien het geringe aantal studenten dat kiest voor AE kunnen de resultaten van deze groep slechts als globale indicaties worden beschouwd. Volgens een mededeling van het Bureau Onderwijs van de FdEW is in de tweede helft van het studiejaar 1989/1990 58% van de tweedejaars studenten daadwerkelijk gestart met bedrijfseconomie, 32% met internationaal management, slechts 10% met algemene economie en niemand met kwantitatieve economie.

In tabel 12 komt naar voren dat op het moment van de bevraging de vrouwen vaker dan de mannen nog niet weten welke afstudeerrichting zij gaan volgen. Van de respondenten die dit wel weten kiezen vrouwen meer dan mannen voor IM. Mannen kiezen meer dan vrouwen voor AE.

Tabel 12. Respondenten naar afstudeerrichting, onderverdeeld naar geslacht (in%)

Afstudeerrichting	Mannen		Vrouwen	
	1)	2)	1)	2)
AE	12	13	1	2
BE	51	55	47	57
KE	1	1	0	0
IM	29	31	34	41
Weet nog niet	8	--	17	--
Totaal n (= 100%)	164	151	70	58

1) Percentages gebaseerd op het desbetreffende Totaal inclusief 'Weet nog niet'.

2) Percentages gebaseerd op het desbetreffende Totaal exclusief 'Weet nog niet'.

Bij de keuze van de afstudeerrichting kunnen evenals bij de keuze van de studierichting zowel investeringsmotieven als consumptieve motieven een rol spelen. In paragraaf 5.3. komt aan bod waarom de economiestudenten kiezen voor een bepaalde afstudeerrichting en in paragraaf 5.2. wanneer zij deze keuze hebben gemaakt. In paragraaf 5.4. wordt ingegaan op het beeld dat de

6. Aangezien slechts één student te kennen gaf KE te willen volgen, wordt KE bij de verdere bespreking van de onderzoeksresultaten als afzonderlijke categorie buiten beschouwing gelaten. KE wordt wel in de berekening van de totalen steeds meegenomen.

tweedejaars studenten hebben van de arbeidsmarktperspectieven en het onderwijsprogramma van de afstudeerrichtingen.

5.2. Moment van de studiekeuze

Aan de respondenten die reeds hebben besloten welke afstudeerrichting zij gaan volgen is gevraagd op welk moment zij dit definitief hebben besloten. De antwoorden staan vermeld in tabel 13.

Tabel 13. Moment van de keuze van de afstudeerrichting (in %)

Keuzemoment	Gekozen afstudeerrichting			Totaal
	AE	BE	IM	
Reeds bij het begin van de VWO/HEAO-opleiding	0	1	0	1
Omstreeks de samenstelling van het vakkenpakket van de VWO/HEAO-opleiding	0	4	1	3
Tegen het einde van de VWO/HEAO-opleiding	10	15	46	25
Bij het begin van het eerste studiejaar economie	1	5	10	7
Gedurende het eerste studiejaar economie	35	32	7	24
Bij het begin van het tweede studiejaar economie	50	40	32	38
Op een ander moment	0	3	3	3
Totaal n (= 100%)	20	116	69	206

Op het moment van de bevraging weten 26 studenten (11% van de respondenten) nog niet welke afstudeerrichting zij gaan volgen. Van degenen die dit op het moment van de enquête al wel weten beslissen de meesten pas na de aanvang van de studie economie welke afstudeerrichting zij gaan volgen. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het studiekeuzeproces van de meeste economiestudenten dusdanig verloopt dat eerst wordt besloten om economie te gaan studeren; vervolgens wordt pas besloten welke richting binnen de economie zal worden gevolgd. Deze bevinding geldt in mindere mate voor studenten die kiezen voor IM. Voor de meesten van hen staat reeds bij het begin van het eerste studiejaar vast dat zij IM zullen gaan volgen. Het feit dat IM alleen aan de FdEW in Maastricht kan worden gevolgd kan hierbij een rol spelen. Er is ook nagegaan of vrouwen verschillen van mannen ten aanzien

van het moment waarop definitief wordt besloten welke afstudeerrichting men gaat volgen. Dit blijkt niet het geval te zijn.

5.3. Motieven voor de keuze van de afstudeerrichting

In paragraaf 3.3. is naar voren gekomen dat de belangrijkste motieven om de studie economie te kiezen zijn: interesse voor het vakgebied, de bereikbaarheid van een breed scala van beroepen, het beroep kunnen uitoefenen dat men voor ogen heeft en de grote kans op een baan. In deze paragraaf komt aan bod welke motieven vervolgens een rol spelen bij het kiezen van de afstudeerrichting binnen de economiestudie.

Aan de respondenten is een aantal overwegingen voorgelegd die mogelijk een rol hebben gespeeld bij het kiezen van de afstudeerrichting. Deze overwegingen betreffen arbeidsmarktverwachtingen (grote kans op een baan, gunstige salarisperspectieven), beroepsperspectieven (mogelijkheid om een eigen bedrijf of praktijk te beginnen, keuze uit veel beroepen, arbeidssatisfactie, promotiemogelijkheden) en verwachtingen ten aanzien van het onderwijsprogramma van de afstudeerrichting (moeilijkheidsgraad van de leerstof, inhoudelijk boeiende studie, theoretische of beroepsgerichte oriëntatie, brede of specialistische oriëntatie, organisatie van het onderwijsprogramma, kwaliteit van de opleiding en bekwaamheid van de docenten). De respondenten konden bij elke overweging aangeven hoe belangrijk dit motief voor hen is geweest bij de keuze van de afstudeerrichting. Tabel 14 geeft een overzicht van het belang dat studenten toekennen aan de motieven voor de keuze van de afstudeerrichting. Daarbij is tevens een onderscheid gemaakt tussen (aspirant)studenten AE, BE en IM. Dit onderscheid wordt alleen gemaakt bij die motieven waarbij sprake is van significant ($p < 0.05$) verschillende gemiddelden tussen de drie groepen.

Drie van de vier belangrijkste overwegingen bij de keuze van de afstudeerrichting zijn "consumptief" van aard. Men kiest een afstudeerrichting uit interesse voor het vakgebied ("current consumption"), om als afgestudeerde het beroep te kunnen uitoefenen dat men voor ogen heeft ("enduring consumption"), te kunnen kiezen uit een breed scala van beroepen ("enduring consumption") en een grote kans op een baan te hebben (investeringsmotief). Deze motieven zijn ook het meest belangrijk geweest bij de beslissing om economie te gaan studeren. Het andere investeringsmotief, namelijk de mogelijkheid om met behulp van de afstudeerrichting een gunstig salaris te

verwerven, komt weliswaar pas op de zevende plaats maar wordt toch tamelijk belangrijk gevonden. De moeilijkheidsgraad van de afstudeerrichting is nauwelijks van belang.

Tabel 14. Mate waarin verschillende overwegingen met betrekking tot onderwijs en arbeidsmarkt een rol spelen bij de keuze van de afstudeerrichting.

Overweging	Gemiddelde score			
	Totaal	AE	BE	IM
Richting is interessant	2,8 (0,4)	2,8	2,7	2,9
Richting maakt beroep mogelijk dat voor ogen staat	2,6 (0,6)			
Richting maakt breed scala van beroepen bereikbaar	2,5 (0,7)			
Richting biedt grote kans op werk	2,3 (0,6)	2,0	2,4	2,3
Richting is breed georiënteerd	2,3 (0,7)			
Richting is beroepsgericht	2,2 (0,7)	1,7	2,2	2,3
Richting met gunstige salarisperspectieven	2,2 (0,6)	1,7	2,3	2,1
Opleiding is kwalitatief goed	2,2 (0,7)			
Richting biedt grote kans op werkring met veel promotiemogelijkheden	2,0 (0,7)			
Onderwijsprogramma is goed georganiseerd	1,8 (0,7)			
Richting met bekwame docenten	1,7 (0,8)			
Richting is specialistisch georiënteerd	1,7 (0,7)			
Richting biedt mogelijkheid om eigen bedrijf of praktijk te beginnen	1,6 (0,7)	1,2	1,7	1,5
Richting is theoretisch gericht	1,4 (0,5)	1,7	1,4	1,3
Richting is moeilijk	1,4 (0,6)			
Richting is gemakkelijk	1,1 (0,3)			

1 = niet of nauwelijks belangrijk

2 = tamelijk belangrijk

3 = zeer belangrijk

De cijfers tussen haakjes () geven de standaarddeviatie weer

Bij de volgende motieven komen opmerkelijke verschillen naar voren tussen de studenten die kiezen voor AE, BE of IM. Een grote kans op werk, beroepsgerichtheid, gunstige salarisperspectieven en de mogelijkheid om een eigen

bedrijf of praktijk te beginnen zijn belangrijker voor de studenten die BE of IM kiezen dan voor de studenten die AE kiezen. Daarentegen vinden degenen die AE kiezen de theoretische gerichtheid van de richting belangrijker dan degenen die BE of IM kiezen. Ook uit de eerder genoemde onderzoeken onder economiestudenten in Amsterdam en Rotterdam kwam naar voren dat factoren die direct met de arbeidsmarkt te maken hebben belangrijker zijn voor bedrijfs-economen dan voor algemeen-economen.

Er is ook nagegaan of mannen en vrouwen verschillen ten aanzien van de overwegingen bij de keuze van de afstudeerrichting. De overweging dat een afstudeerrichting breed georiënteerd is speelt voor vrouwen een aanmerkelijk grotere rol dan voor mannen. Deze overweging scoort bij vrouwen gemiddeld 2,5 en bij mannen 2,1. Met betrekking tot de andere overwegingen blijken de verschillen tussen mannen en vrouwen niet significant te zijn.

5.4. Imago van de afstudeerrichtingen

In paragraaf 5.3. is ingegaan op de overwegingen die een rol spelen bij het kiezen van de afstudeerrichting. In deze paragraaf komt vervolgens het beeld aan bod dat de studenten hebben van de afzonderlijke afstudeerrichtingen. Om dit beeld te kunnen vaststellen is aan de respondenten een aantal aspecten van onderwijs en arbeidsmarkt voorgelegd. De respondenten konden aangeven of deze aspecten volgens hen wel of niet van toepassing zijn op de afzonderlijke afstudeerrichtingen. De resultaten staan vermeld in tabel 15.

In tabel 15 komt naar voren dat BE en IM, wat de arbeidsmarktperspectieven betreft, positiever worden beoordeeld dan AE en KE. Volgens de respondenten bieden de meer bedrijfsgerichte afstudeerrichtingen BE en IM een grotere kans op werk, men veronderstelt gunstiger salarisperspectieven, de richtingen maken een breder scala van beroepen bereikbaar, ze bieden een grotere kans op een werkring met veel promotiemogelijkheden en ze maken het beroep mogelijk dat men voor ogen heeft (De laatste constatering wordt vertekend door het feit dat de studenten die kiezen voor BE of IM de grootste groep vormen). BE biedt daarenboven de mogelijkheid om een eigen bedrijf te beginnen. Ook met betrekking tot de inhoudelijke oriëntatie van het onderwijsprogramma worden BE en IM anders beoordeeld dan AE en KE. Men vindt BE en IM interessanter en meer beroepsgericht dan de meer theoretisch gerichte AE en KE. De afstudeerrichting KE wordt bovendien beschouwd als moeilijk en specialistisch georiënteerd. Wat betreft de kwaliteit van het

onderwijs zijn er volgens de respondenten nauwelijks verschillen tussen de afstudeerrichtingen.

Tabel 15. Beeld dat studenten hebben van de afzonderlijke afstudeerrichtingen (in %)*

Overweging	Van toepassing op			
	AE	BE	KE	IM
Richting biedt grote kans op werk	66	95	70	94
Richting biedt mogelijkheid om eigen bedrijf te beginnen	16	91	24	59
Richting met gunstige salarisperspectieven	63	96	75	94
Richting maakt beroep mogelijk dat voor ogen staat	55	86	51	76
Richting maakt een breed scala van beroepen bereikbaar	64	92	31	86
Richting biedt grote kans op een werkkring met veel promotiemogelijkheden	57	91	50	88
Richting is moeilijk	64	59	82	58
Richting is gemakkelijk	12	14	6	16
Richting is interessant	46	82	31	78
Richting is beroepsgericht	37	87	53	79
Richting is theoretisch gericht	82	37	78	33
Richting is breed georiënteerd	78	82	27	79
Richting is specialistisch georiënteerd	34	44	77	44
Onderwijsprogramma is goed georganiseerd	64	67	60	57
Opleiding is kwalitatief goed	77	80	75	73
Richting met bekwame docenten	70	71	68	69

* Het gaat steeds om het percentage studenten dat de desbetreffende overweging van toepassing vindt.

Er is ook nagegaan of het beeld dat de studenten hebben van de afzonderlijke afstudeerrichtingen verschilt naar gelang de afstudeerrichting die gekozen wordt. De resultaten staan vermeld in tabel 16. In deze tabel is het beeld dat:

- AE-studenten hebben van algemene economie afgezet tegen het beeld dat de andere studenten hebben van algemene economie;
- BE-studenten hebben van bedrijfseconomie afgezet tegen het beeld dat de andere studenten hebben van bedrijfseconomie;

- IM-studenten hebben van internationaal management afgezet tegen het beeld dat de andere studenten hebben van internationaal management.

Alleen de significante verschillen ($p < 0.05$) tussen studenten die de desbetreffende afstudeerrichting kiezen en zij die een andere richting kiezen zijn in deze tabel opgenomen. Een aantal aspecten is bijgevolg niet opgenomen in tabel 16. Het gaat om de volgende aspecten: de kans op een werkkring met veel promotiemogelijkheden, de moeilijkheidsgraad, de theoretische gerichtheid, de organisatie van het onderwijsprogramma, de kwaliteit van de opleiding en de bekwaamheid van de docenten.

Tabel 16. Beeld dat studenten hebben van de afzonderlijke afstudeerrichtingen naar gekozen afstudeerrichting (in%)*

Overweging	Van toepassing op					
	AE		BE		IM	
	1)	2)	1)	2)	1)	2)
Richting biedt grote kans op werk	95	63				
Richting biedt mogelijkheid om eigen bedrijf te beginnen	45	13				
Richting met gunstige salarisperspectieven	95	63				
Richting maakt beroep mogelijk dat voor ogen staat	90	53	94	81	97	67
Richting maakt een breed scala van beroepen bereikbaar	95	64			97	83
Richting is gemakkelijk			8	22		
Richting is interessant	95	44	97	67	93	73
Richting is beroepsgericht	63	35				
Richting is breed georiënteerd	100	78	92	73		
Richting is specialistisch georiënteerd					29	52

* Het gaat steeds om het percentage studenten dat de desbetreffende overweging van toepassing vindt.

1) Studenten die de desbetreffende afstudeerrichting hebben gekozen.

2) Studenten die de desbetreffende afstudeerrichting niet hebben gekozen.

Doorgaans wordt een afstudeerrichting 'beter' beoordeeld door de studenten die de desbetreffende richting kiezen dan door de andere studenten. Zo zijn AE-studenten vaker dan andere studenten van mening dat algemene economie een beroepsgerichte afstudeerrichting is met gunstige salaris- en werkgele-

genheidsperspectieven die bovendien de mogelijkheid biedt om een eigen bedrijf of praktijk op te zetten. Bovendien zijn AE-studenten (evenals BE-studenten) vaker dan anderen van oordeel dat hun afstudeerrichting breed georiënteerd is. Daarentegen zijn IM-studenten minder vaak dan anderen van mening dat hun afstudeerrichting specialistisch georiënteerd is. De afstudeerrichting bedrijfseconomie wordt door AE- en IM-studenten vaker als gemakkelijk gekwalificeerd dan door de bedrijfseconomen. Overigens zijn bij iedere afstudeerrichting de desbetreffende studenten van oordeel dat de door hen gekozen richting interessant is en toegang geeft tot het beroep dat men voor ogen heeft.

6. DE VOORKEUR VOOR EEN TOEKOMSTIGE WERKKRING

6.1. De gewenste werkterreinen

Zoals eerder is opgemerkt zijn de meer bedrijfsgerichte afstudeerrichtingen erg in trek bij economiestudenten. Op grond van deze voorkeur zou mogen worden verwacht dat de studenten eveneens een voorkeur hebben voor een toekomstige werkkring in het bedrijfsleven. In paragraaf 6.1. zal eerst een beeld worden geschetst van het toekomstige werkterrein dat de onderzochte aspirant-economen voor ogen hebben. Vervolgens zal in paragraaf 6.2. worden aangegeven in hoeverre arbeidsmarktgerichte en andere motieven een rol spelen bij deze voorkeur.

Aan de respondenten is gevraagd of zij niet, eventueel, of graag willen werken bij achtereenvolgens de overheid, het particuliere bedrijfsleven of als zelfstandige in een eigen bedrijf of praktijk. Aan deze drie werkterreinen is het buitenland als vierde categorie toegevoegd in verband met de afstudeerrichting IM en in verband met de internationaal gezien centrale ligging van Maastricht. De resultaten staan vermeld in tabel 17.

Tabel 17. Mate waarin men in toekomstige werkterreinen wil werken.

Sector	Gemiddelde score			
	Totaal	AE	BE	IM
Overheid	1,8 (0,7)	2,5	1,7	1,6
Particuliere bedrijfsleven (in loondienst)	2,7 (0,5)	2,5	2,8	2,6
Zelfstandig (eigen bedrijf of praktijk)	2,2 (0,7)	1,7	2,3	2,2
Buitenland	2,5 (0,6)	2,4	2,3	2,8

1 = niet

2 = eventueel

3 = graag

De cijfers tussen haakjes () geven de standaarddeviatie weer

Zoals tabel 17 laat zien hebben studenten over het geheel genomen een

duidelijke voorkeur voor functies in het bedrijfsleven. Bij de overheid willen men over het algemeen het minst graag werken. Deze bevinding komt ook naar voren in het onderzoek van de Grip in Amsterdam en het onderzoek van de Groot en Siebrand in Rotterdam.

Met betrekking tot de voorkeur voor een toekomstig werkterrein blijken de verschillen tussen mannen en vrouwen niet significant te zijn. Er zijn echter wel significante verschillen tussen de (aspirant)studenten van de verschillende afstudeerrichtingen. In vergelijking met de andere groepen studenten zijn AE-studenten meer gericht op de overheid en minder op een eigen bedrijf of praktijk. Dit is ook in Amsterdam en Rotterdam het geval. BE-studenten zijn, zoals mag worden verwacht het meest gericht op het particuliere bedrijfsleven en IM-studenten op het buitenland.

6.2. Aspecten bij de voorkeur voor een werkkring

Bij de voorkeur voor een latere baan kunnen arbeidsmarktoverwegingen, carrièreperspectieven en andere aspecten van belang zijn. Aan de respondenten is een aantal overwegingen voorgelegd die een rol kunnen spelen bij de voorkeur voor een toekomstige werkkring. De respondenten werden verzocht om bij elke overweging aan te geven hoe belangrijk deze was bij hun voorkeurbepaling. Tabel 18 geeft een overzicht van de mate waarin arbeidsmarkt- en andere overwegingen een rol spelen bij de voorkeur van economiestudenten voor een toekomstige werkkring.

De mate waarin economiestudenten een latere baan aantrekkelijk vinden wordt in de eerste plaats bepaald door de inhoud van de werkzaamheden, de mogelijkheden tot zelfontplooiing binnen een werkkring, goede collegiale contacten en zelfstandigheid. Deze overwegingen worden direct gevolgd door met de arbeidsmarkt samenhangende overwegingen als de kans op een vast dienstverband en de hoogte van het inkomen. De Groot en Siebrand komen in hun onderzoek onder Rotterdamse economiestudenten tot dezelfde bevindingen. Overigens is de inhoud van de werkzaamheden door 49% van de respondenten genoemd als de overweging die het zwaarst weegt bij de voorkeur voor een latere werkkring.

AE-studenten hechten minder dan BE- en IM-studenten aan carrièreperspectieven als zelfstandigheid, promotiekansen en leidinggeven. Zoals mag worden verwacht zijn internationale contacten vooral belangrijk voor IM-studenten.

Tabel 18. Mate waarin verschillende overwegingen een rol spelen bij de voorkeur voor een toekomstige werkkring.

Overweging	Gemiddelde score			
	Totaal	AE	BE	IM
Inhoud van de werkzaamheden	2,9 (0,4)			
Ontplooiingsmogelijkheden	2,8 (0,5)			
Goede contacten met collega's	2,7 (0,5)	2,5	2,7	2,9
Zelfstandigheid	2,6 (0,6)	2,0	2,6	2,7
Kans op een vaste aanstelling	2,5 (0,6)			
Promotiekansen binnen bedrijf of instelling	2,5 (0,6)	2,2	2,6	2,5
Sociale betrokkenheid	2,4 (0,7)			
Internationale contacten	2,4 (0,7)	2,4	2,2	2,9
Leiding geven	2,4 (0,7)	2,1	2,4	2,6
Netto inkomen	2,3 (0,6)			
Secundaire arbeidsvoorwaarden	2,2 (0,6)			
Veel tijd voor privéleven	2,1 (0,6)			
Nabijheid tot woonplaats	1,4 (0,6)			

1 = niet of nauwelijks belangrijk

2 = tamelijk belangrijk

3 = zeer belangrijk

De cijfers tussen haakjes () geven de standaarddeviatie weer

De volgende overwegingen bij de voorkeur voor een latere werkkring blijken voor vrouwen zwaarder te wegen dan voor mannen:

- inhoud van de werkzaamheden (gemiddelde score bij vrouwen 3,0; bij mannen 2,9);
- zelfstandigheid (gemiddelde score bij vrouwen 2,7; bij mannen 2,5);
- internationale contacten (gemiddelde score bij vrouwen 2,6; bij mannen 2,4);
- sociale betrokkenheid (gemiddelde score bij vrouwen 2,5; bij mannen 2,3).

Met betrekking tot de andere overwegingen bij de voorkeur voor een latere werkkring zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen niet significant.

7. BEOORDELING VAN HET EERSTE STUDIEJAAR

In de enquête werden twee vragen gesteld met betrekking tot het oordeel dat tweedejaars studenten achteraf hebben over het onderwijsprogramma in het eerste studiejaar. In de eerste plaats is gevraagd naar het belang van bepaalde vakken en vaardigheden in de opleiding en of daaraan voldoende aandacht is besteed tijdens de opleiding. Daarnaast is gevraagd om de kwaliteit van het onderwijssysteem op een aantal punten te beoordelen.

Uit de resultaten in tabel 19 komt naar voren dat studenten een groot belang hechten aan het verwerven van vaardigheden, met name mondelinge, probleemoplossende en sociale vaardigheden, alsmede studievaardigheden. Men is van mening dat over het geheel genomen voldoende aandacht aan deze vaardigheden wordt besteed. In vergelijking met het onderzoek dat aan de economische faculteit van de Erasmus Universiteit werd gehouden scoort de RL aanmerkelijk beter op deze punten. In Rotterdam zijn de studenten van mening dat aan vaardigheden onvoldoende aandacht wordt besteed.

Zoals mag worden verwacht hechten studenten ook een groot belang aan de kennis van het eigen vakgebied. Studenten die kiezen voor AE vinden bovendien dat hun vakgebied te weinig aan bod komt tijdens het eerste studiejaar. Aan de koppeling tussen de éénderde en tweederde stroom en niet-economische vakgebieden wordt volgens de respondenten te weinig aandacht besteed.

Overigens hechten vrouwen meer dan mannen belang aan de integratie van algemene- en bedrijfseconomie. Dit aspect scoort bij vrouwen gemiddeld 2,4 en bij mannen 2,2. Een ander significant verschil is dat vrouwen meer dan mannen van mening zijn dat sociale vaardigheden voldoende aan bod komen tijdens de opleiding. Wat de bestede aandacht betreft scoort dit aspect bij vrouwen gemiddeld 1,9 en bij mannen 1,7. Met betrekking tot het belang van en de bestede aandacht aan de andere aspecten van het onderwijsprogramma in het eerste studiejaar zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen niet significant.

Tabel 19. Beoordeling van het onderwijsprogramma van het eerste studiejaar

Aspect	Gemiddelde score	
	Belang	Bestede aandacht
Schrijfvaardigheden	2,4 (0,6)	1,8 (0,5)
Mondelinge vaardigheden	2,8 (0,5)	1,8 (0,5)
Sociale vaardigheden	2,6 (0,6)	1,8 (0,5)
Rekentechnische vaardigheden	2,2 (0,6)	1,7 (0,6)
Probleemoplossend vermogen	2,7 (0,5)	1,9 (0,5)
Zelfstandig studeren	2,7 (0,5)	2,0 (0,6)
Kennis van algemene economie	2,3 (0,6)	1,9 (0,5)
- kiezers van AE	2,7	1,6
- kiezers van BE	2,2	2,0
- kiezers van IM	2,3	2,0
Kennis van bedrijfseconomie	2,6 (0,5)	2,0 (,04)
- kiezers van AE	2,2	2,2
- kiezers van BE	2,7	2,0
- kiezers van IM	2,4	1,9
Kennis van wiskunde/statistiek	2,4 (0,5)	2,0 (,05)
Kennis van financiële informatiesystemen	2,3 (0,7)	1,9 (,05)
Integratie van algemene en bedrijfseconomie	2,2 (0,7)	1,8 (,05)
Samenhang tussen éénderde en tweederde stroom	2,3 (0,6)	1,5 (,05)
Kennis van niet-economische vakgebieden	2,0 (0,6)	1,6 (,06)
Multidisciplinaire aanpak van problemen	2,3 (0,6)	1,8 (,04)

Belang : 1 = niet of nauwelijks belangrijk; 2 = tamelijk belangrijk;
3 = zeer belangrijk.

Bestede aandacht: 1 = te weinig; 2 = voldoende; 3 = te veel.

De cijfers tussen haakjes () geven de standaarddeviatie weer

Tenslotte is aan de respondenten gevraagd om het onderwijssysteem van de FdEW op een aantal aspecten te beoordelen. Deze aspecten hebben betrekking op het meten van de voortgang van de studie (toetsen), de studiebegeleiding, de wijze van kennisverwerving (onderwijsgroepen) en de onderwijsleermiddelen (blokboeken). De studenten konden aangeven of de kwaliteit van deze aspecten naar hun mening voldoende danwel onvoldoende was.

Met betrekking tot de kwaliteit van de meeste in tabel 20 genoemde aspecten van het onderwijssysteem oordeelt de meerderheid positief. Dit geldt met name voor de bloktoets, de tutoeren en de blokboeken. De voortgangstoets en het functioneren van onderwijsgroepen scoren iets lager in de beoordeling. De kwaliteit van de studiebegeleiding wordt door de meeste studenten als onvoldoende gekwalificeerd.

Tabel 20. Beoordeling van het onderwijssysteem van de FdEW

Aspecten	Kwaliteit voldoende %	n (= 100%)
Voortgangstoets	58	219
Bloktoets	73	191
Studiebegeleiding	36	220
Bekwaamheid van de tutoeren	77	217
Functioneren van onderwijsgroepen	61	215
Thematiek van de blokboeken	87	221
Structuur van de blokboeken	74	217

8. CONCLUSIES

Dit rapport bevat de resultaten van een onderzoek onder tweedejaars studenten van de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Limburg. Het doel van dit onderzoek was inzicht te krijgen in de studiekeuze (keuze van respectievelijk de studierichting economie, de RL en de afstudeerrichting binnen economie), de voorkeur van studenten voor een latere werkkring, hun perceptie van de arbeidsmarkt en hun oordeel over het onderwijsprogramma van het eerste studiejaar. De respons bedroeg 68%, hetgeen overeenkomt met 234 ingevulde vragenlijsten.

De onderzochte tweedejaars studenten kunnen als volgt worden gekarakteriseerd. De respondenten bestaan voor 70% uit mannen; de gemiddelde leeftijd bedraagt 20 jaar. Voor circa 80% van de respondenten is het VWO de hoogste voltooide opleiding vóór de economiestudie; ongeveer 20% heeft de HEAO-opleiding voltooid. Slechts 3% heeft voorafgaand aan de economiestudie betaalde arbeid verricht. Nog niet de helft van de studenten is afkomstig uit Zuid-Limburg.

De meeste respondenten hebben pas tegen het einde van de VWO/HEAO-opleiding besloten om economie te gaan studeren. Eventuele wervingscampagnes van nieuwe studenten kunnen dus het meest effectief worden gericht op leerlingen in het begin van hun eindexamenjaar.

Men is economie gaan studeren uit interesse voor het vakgebied en om als afgestudeerde te kunnen kiezen uit een breed scala van beroepen. Deze overwegingen worden gevolgd door de mogelijkheid om als afgestudeerde het beroep te kunnen uitoefenen dat men voor ogen heeft en een grote kans op een baan te hebben. De mogelijkheid om met behulp van de economiestudie een gunstig salaris te verwerven komt pas op de zesde plaats maar wordt niettemin tamelijk belangrijk gevonden. De studenten lijken dus in de eerste plaats gemotiveerd door 'consumptieve' overwegingen, namelijk door de mogelijkheid om een opleiding te volgen die interessant is en waarmee je later veel kanten op kunt. Factoren die direct met de arbeidsmarkt te maken hebben zoals 'grote kans op een baan' en 'gunstige salarisperspectieven' komen op de tweede plaats. Overigens verwachten de tweedejaars studenten economie dat onder academisch opgeleiden de economen het hoogste inkomen zullen verwerven. Ook schatten zij hun kans op het vinden van werk bijzonder hoog in.

Aankomende studenten die de beslissing hebben genomen om economie te gaan studeren staan tevens voor de keuze aan welke universiteit zij dit gaan doen. Uit het onderzoek kwam het volgende beeld naar voren wat betreft de motieven om in Maastricht economie te gaan studeren. Men kiest voor Maastricht vanwege het studeren in onderwijsgroepen en de probleemgestuurde opzet van de economie-opleiding. Factoren als de aantrekkelijkheid van de stad, de kleinschaligheid van de universiteit en de nabijheid van Maastricht tot hun vorige woonplaats spelen duidelijk een minder belangrijke rol.

Economiestudenten aan de RL staan in de eerste helft van het tweede studiejaar voor de keuze welke afstudeerrichting zij gaan volgen. Zij kunnen kiezen uit de afstudeerrichtingen algemene economie, bedrijfseconomie, kwantitatieve economie en internationaal management. De respondenten hebben een grote voorkeur voor de bedrijfsgerichte afstudeervarianten. Van de onderzochte tweedejaars studenten kiest 49% voor BE en 30% voor IM. Slechts 9% zegt AE te gaan volgen, terwijl maar één respondent een voorkeur heeft voor KE. De resterende 11% weet op het moment van de bevraging nog niet welke afstudeerrichting men gaat volgen. De grote voorkeur voor de bedrijfsgerichte afstudeervarianten BE en IM komt duidelijk tot uiting in het positieve imago dat deze richtingen hebben. Wat de arbeidsmarkt- en beroepsperspectieven betreft worden BE en IM aanmerkelijk positiever beoordeeld dan AE en KE. Wat betreft de inhoudelijke oriëntatie van het onderwijsprogramma vindt men BE en IM interessanter en meer beroepsgericht dan de meer theoretisch gerichte AE en KE. De afstudeerrichting KE wordt bovendien beschouwd als moeilijk en specialistisch georiënteerd. Wat betreft de kwaliteit van het onderwijs zijn er volgens de respondenten nauwelijks verschillen tussen de afstudeerrichtingen.

De meerderheid van de studenten beslist pas na de aanvang van de economiestudie welke afstudeerrichting men gaat volgen. Maatregelen die zijn gericht op beïnvloeding van de keuze van de afstudeerrichting kunnen dus reeds worden toegepast bij de studievoorlichting en werving van toekomstige studenten indien men dit zou wensen.

Men kiest een afstudeerrichting uit interesse voor het vakgebied en om als afgestudeerde het beroep te kunnen uitoefenen dat men voor ogen heeft. Voor de meesten is dit een beroep dat wordt uitgeoefend in het bedrijfsleven. Deze overwegingen worden gevolgd door de mogelijkheid om te kiezen uit een breed scala van beroepen en een grote kans op een baan te krijgen. Deze

motieven waren ook het meest belangrijk bij de beslissing om economie te gaan studeren. De mogelijkheid om met behulp van de afstudeerrichting een gunstig salaris te verwerven wordt ook hier tamelijk belangrijk gevonden. De kwaliteit en de moeilijkheidsgraad van de opleiding binnen een afstudeerrichting is nauwelijks van belang. Evenals bij de keuze van de studie economie het geval is, lijken studenten bij de keuze van hun afstudeerrichting in de eerste plaats gemotiveerd door 'consumptieve' overwegingen, namelijk door de mogelijkheid om een opleiding te volgen die interessant is en waarmee je een inhoudelijk aantrekkelijk beroep kunt uitoefenen. Factoren die direct met de arbeidsmarkt te maken hebben zoals 'grote kans op een baan' en 'gunstige salarisperspectieven' komen ook hier op de tweede plaats. Overigens zijn factoren die met de arbeidsmarkt en het beroep te maken hebben, zoals een grote kans op werk, beroepsgerichtheid van de richting, gunstige salarisperspectieven en de mogelijkheid om een eigen bedrijf of praktijk te beginnen, belangrijker voor kiezers van BE en IM dan voor studenten die AE kiezen. De laatsten daarentegen vinden de theoretische gerichtheid van de richting belangrijker dan degenen die BE of IM kiezen.

Vervolgens is ingegaan op de voorkeuren die studenten hebben voor een latere werkkring en de overwegingen die daarbij een rol spelen. Over het geheel genomen hebben de studenten een duidelijke voorkeur voor functies in het bedrijfsleven. Bij de overheid wil men over het algemeen het minst graag werken. In vergelijking met de andere groepen studenten zijn AE-studenten, die relatief geringe waarde hechten aan arbeidsmarktoverwegingen, meer gericht op de overheid, BE-studenten het meest op het particuliere bedrijfsleven en IM-studenten het meest op functies in het buitenland. De factoren die leiden tot een voorkeur voor een functie zijn vooral de inhoud van de werkzaamheden, de mogelijkheden tot zelfontplooiing binnen een werkkring, goede collegiale contacten en zelfstandigheid. Deze overwegingen worden direct gevolgd door met de arbeidsmarkt samenhangende overwegingen als de kans op een vast dienstverband en de hoogte van het inkomen. Overigens hechten AE-studenten minder dan BE- en IM-studenten aan carrièreperspectieven als promotiekansen en leidinggeven. Zoals mag worden verwacht zijn internationale contacten in een werkkring vooral belangrijk voor IM-studenten.

Tenslotte is de beoordeling van het onderwijsprogramma van het eerste studiejaar aan bod gekomen. Gebleken is dat studenten veel waarde hechten aan het verwerven van vaardigheden. Men is van mening dat voldoende aandacht

aan deze vaardigheden wordt besteed. Overigens hechten studenten ook een groot belang aan de kennis van vooral het vakgebied dat zij van plan zijn te gaan volgen. Studenten die kiezen voor AE vinden bovendien dat hun vakgebied te weinig aan bod komt tijdens het eerste studiejaar. Aan de koppeling tussen de éénderde en tweederde stroom en aan de niet-economische vakgebieden wordt volgens de respondenten te weinig aandacht besteed.

LITERATUUR

- Grip, A. de (1984-I), Arbeidsmarktverwachtingen en de keuze voor de economiestudie, in: *Economisch Statistische Berichten*, p. 1097-1101.
- Grip, A. de (1984-II), Welke economen willen nog bij de overheid werken?, in: *Economisch Statistische Berichten*, p. 1152-1153.
- Groot, J.A. de, J.C. Siebrand (1987), *De arbeidsmarkt voor algemeen economen, Deel 1, Studenten oordelen over arbeidsmarkt en opleiding*, Instituut voor Economisch Onderzoek, Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Studiegids Faculteit der Economische Wetenschappen 1989-1990 (1989), Bureau Onderwijs, Maastricht.

RIJKSUNIVERSITEIT LIMBURG
FACULTEIT DER ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

ENQUETE TWEEDEJAARSSTUDENTEN ECONOMIE 1989/1990

Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de FdEW verricht in samenwerking met de vakgroep Onderwijsontwikkeling en Onderwijsresearch van de RL een onderzoek naar de studie- en beroepsvoorkeuren van tweedejaarsstudenten in de economie. Doel van deze enquête is inzicht te krijgen in de achtergronden van studie- en beroepskeuze en in de wensen met betrekking tot de inrichting van de opleiding. Dit inzicht kan aanknopingspunten bieden voor een betere begeleiding van de studenten bij de keuze van de afstudeerrichting.

In het laatste jaar van uw studie zult u nogmaals worden benaderd voor een enquête in het kader van dit onderzoek. Dit is de reden waarom u wordt verzocht op de vragenlijst uw studentnummer in te vullen. Uiteraard is anonimiteit bij de verwerking van de antwoorden en het gebruik van de resultaten gewaarborgd. De enquêtegegevens zullen uitsluitend voor onderzoeksdoeleinden worden gebruikt. De resultaten van dit onderzoek worden gepresenteerd tijdens het symposium over onderwijs en arbeidsmarkt van economen dat de FdEW op 29 november van dit jaar organiseert ter gelegenheid van haar vijfjarig bestaan. Dit symposium is gratis toegankelijk voor studenten en medewerkers van de FdEW. Over enkele maanden zal een samenvatting van het onderzoek verschijnen. Indien u daarvoor belangstelling heeft kunt u zich wenden tot het secretariaat van het ROA tel. 043-888120.

Wij zouden het bijzonder op prijs stellen als u aan dit onderzoek uw medewerking wilt verlenen door de hierbij gevoegde vragenlijst nu in te vullen en vervolgens bij de tutor in te leveren. Het invullen zal circa 15 minuten in beslag nemen.

Bij de meeste vragen zijn de antwoordmogelijkheden al voorgedrukt. U wordt verzocht om het getal te omcirkelen dat hoort bij het antwoord dat voor u van toepassing is. Fouten kunt u corrigeren met een kruis door het foute getal en een cirkel om het juiste getal.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Researchcentrum voor
Onderwijs en Arbeidsmarkt

Vakgroep Onderwijsontwikkeling
en Onderwijsresearch

Prof.dr. J. Heijke

Dr. W. Gijselaers

Drs. G. Ramaekers

VRAGENLIJST TWEEDEJAARSSTUDENTEN ECONOMIE 1989/1990

Nummer onderwijsgroep:

Studentnummer : E 8 (1-5)

STUDENTKENMERKEN

1. Geslacht (6)
 - man 1
 - vrouw 2

2. Leeftijd jaar (7-8)

3. Hoogst voltooide vooropleiding vóór uw studie economie: (9)
 - VWO 1
 - HEAO 2
 - Andere opleiding, nl. 3

4. Waar was u woonachtig vlak voordat u aan de RL kwam studeren? (10)
 - 0 - 25 km van Maastricht 1
 - 26 - 50 km van Maastricht 2
 - 51 - 100 km van Maastricht 3
 - > 100 km van Maastricht 4

5. Wat heeft u gedaan in de 12 maanden voordat u economie aan de RL ging studeren? (11)

(omcirkel één cijfer dat het beste deze periode weergeeft)

 - de bij vraag 3 genoemde opleiding gevolgd 1 nu naar vraag 8
 - betaalde arbeid verricht (geen vakantiewerk, studentassistentie e.d.), namelijk:
 - * in loondienst 2
 - * als zelfstandige voor eigen rekening of risico (eigen bedrijf of free-lance) 3 nu naar vraag 6
 - * in opleiding bij een bedrijf of instelling maar met loon of salaris 4
 - werkloos geweest na betaalde arbeid te hebben verricht 5
 - werkloos geweest zonder ooit betaalde arbeid te hebben verricht 6
 - in militaire dienst geweest 7
 - iets anders gedaan, nl. 8 nu naar vraag 8

De volgende twee vragen zijn alleen bedoeld voor degenen die ooit betaalde arbeid hebben verricht. Deze vragen hebben betrekking de laatste werkkring waarin u heeft gewerkt (of nog steeds werkt). Indien u meerdere werkkringen gelijktijdig heeft (gehad) dan hebben deze vragen betrekking op de werkkring met de meeste arbeidsuren.

6. Hoe lang heeft u gewerkt (werkt u) in deze werkkring? in totaal: jaar en maanden (12-15)

7. Hoeveel uur per week werkt(e) u gewoonlijk in deze werkkring? (laat de uren tijdens overwerk en voor nevenfuncties buiten beschouwing) gemiddeld: uren (16-17)

STUDIEKEUZE

Nu volgt een aantal vragen die betrekking hebben op uw studiekeuze.

- vraag 8 - 10 betreft uw beslissing om economie te gaan studeren;

- vraag 11 betreft uw beslissing om dit aan de RL te gaan doen;

- vraag 12 - 15 gaat in op het kiezen van de afstudeerrichting binnen economie.

De volgende drie vragen hebben betrekking op uw beslissing om economie te gaan studeren.

8. Op welk moment heeft u definitief besloten om economie te gaan studeren? (één cijfer omcirkelen) (18)

- reeds bij het begin van mijn VWO/HEAO-opleiding	1
- omstreeks de samenstelling van het vakkenpakket van mijn VWO/HEAO-opleiding	2
- tegen het einde van mijn VWO/HEAO-opleiding	3
- na het beëindigen van mijn VWO/HEAO-opleiding	4
- op een ander moment, nl. -----	5

9. Bij uw beslissing om economie te gaan studeren kunnen meerdere overwegingen een rol hebben gespeeld. Hieronder wordt een aantal overwegingen genoemd. Geef bij elke overweging aan hoe belangrijk die voor u is geweest bij het nemen van uw besluit. (19-34)

U kunt de mate van belangrijkheid met behulp van de volgende codenummers aan

1 = niet of nauwelijks belangrijk ; 2 = tamelijk belangrijk ; 3 = zeer belangrijk

	belang
- 1 aanleg voor het vakgebied	---
- 2 interesse voor het vakgebied	---
- 3 breedte van het vakgebied	---
- 4 praktisch karakter van de studie	---
- 5 theoretisch karakter van de studie	---
- 6 studie economie biedt mogelijkheid tot zelfontplooiing	---
- 7 persoonlijke voldoening in het studeren van economie	---
- 8 om mijn kennis in dienst van de maatschappij te stellen	---
- 10 grote kans op een baan	---
- 11 mogelijkheid tot uitoefening van het beroep dat voor ogen staat	---
- 12 een breed scala van beroepen bereikbaar	---
- 13 gunstige salarispectieven	---
- 14 kans op een beroep met een hoge status	---
- 15 kans op een werkkring met veel promotiemogelijkheden	---
- 16 overige nl. -----	

Welke van bovenstaande overwegingen hebben voor u het zwaarste gewogen bij uw beslissing om economie te gaan studeren?

Noteer hieronder de nummers van de drie belangrijkste overwegingen in volgorde van belangrijkheid. (35-40)

- belangrijkste overweging	:	
- 2e belangrijkste overweging	:	
- 3e belangrijkste overweging	:	

10. Hieronder wordt een aantal beroepen genoemd. Het gaat om academische beroepen.

Wilt u deze beroepen rangschikken naar:

- A. de kans op werk
B. het gemiddelde inkomen.

(41-54)

Bij de kans op werk geeft u het cijfer 1 aan de groep met de grootste kans tot en met het cijfer 7 aan de groep met de kleinste kans.

Bij het inkomen geeft u het cijfer 1 aan de groep met het hoogste inkomen tot en met het cijfer 7 aan de groep met het laagste inkomen.

	A) kans op werk	B) inkomen
beroepen met opleiding:		
- letteren	—	—
- geneeskunde	—	—
- wis/natuurkunde	—	—
- techniek	—	—
- sociale wetenschappen	—	—
- rechten	—	—
- economie	—	—

Nu volgt een vraag met betrekking tot uw keuze van de RL.

11. Bij uw beslissing om aan de RL economie te gaan studeren kunnen meerdere overwegingen een rol hebben gespeeld.

Hieronder wordt een aantal overwegingen genoemd. Geef bij elke overweging aan hoe belangrijk die voor u is geweest bij het nemen van uw besluit.

(55-61)

U kunt de mate van belangrijkheid met behulp van de volgende codenummers aangeven:

1 = niet of nauwelijks belangrijk

2 = tamelijk belangrijk

3 = zeer belangrijk

	belang
- 1. De RL was de meest dicht bij huis gelegen universiteit waar je economie kunt studeren	---
- 2. Het relatief kleine aantal studenten van de RL	---
- 3. De aantrekkelijkheid van de stad Maastricht	---
- 4. Het onderwijssysteem aan de RL, namelijk:	
☐ 4.1 economie op een probleemgestuurde wijze studeren	---
☐ 4.2 het werken in onderwijsgroepen	---
☐ 4.3 zelfstandigheid bij het verwerven van kennis	---
☐ 4.4 persoonlijke contacten met docenten en medestudenten	---

Welke van bovenstaande overwegingen heeft voor u het zwaarste gewogen bij uw beslissing om aan de RL economie te gaan studeren? (één overweging invullen)

(62-63)

overweging nr.

De volgende vier vragen hebben betrekking op de keuze van de afstudeerrichting die u vanaf blok 2.4. gaat volgen.

(64)

12. Welke afstudeerrichting bent u van plan vanaf blok 2.4 te gaan volgen?

- algemene economie	1	
- bedrijfseconomie	2	nu naar
- kwantitatieve economie	3	vraag 13
- internationaal management	4	
- weet nog niet	5	nu naar vraag 14

13. Op welk moment heeft u definitief besloten welke afstudeerrichting u gaat volgen? (één cijfer omcirkelen)

(65)

- bij het begin van het eerste studiejaar economie	1
- gedurende het eerste studiejaar economie	2
- bij het begin van het tweede studiejaar economie	3
- reeds bij het begin van mijn VWO/HEAO-opleiding	4
- omstreeks de samenstelling van het vakkenpakket van mijn VWO/HEAO-opleiding	5
- tegen het einde van mijn VWO/HEAO-opleiding	6
- op een ander moment, nl. -----	7

14. Bij het kiezen van de afstudeerrichting kunnen arbeidsmarktperspectieven, verwachtingen ten aanzien van de onderwijsprogramma's en andere overwegingen een rol spelen. Hieronder wordt een aantal aspecten van de arbeidsmarkt en van de onderwijsprogramma's genoemd. Geef bij elk aspect aan hoe belangrijk dit voor u is bij het kiezen van uw afstudeerrichting .

(66-81)

U kunt de mate van belangrijkheid met behulp van de volgende codenummers aangeven:

- 1 = niet of nauwelijks belangrijk
 2 = tamelijk belangrijk
 3 = zeer belangrijk

belang

- richting biedt grote kans op werk	----
- richting biedt mogelijkheid om eigen bedrijf of praktijk te beginnen	----
- richting met gunstige salarisperspectieven	----
- richting maakt uitoefening mogelijk van het beroep dat voor ogen staat	----
- richting maakt een breed scala van beroepen bereikbaar	----
- richting biedt grote kans op een werkkring met veel promotiemogelijkheden	----
- richting is moeilijk	-----
- richting is gemakkelijk	----
- richting is interessant	----
- richting is beroepsgericht	----
- richting is theoretisch gericht	----
- richting is breed georiënteerd	----
- richting is specialistisch georiënteerd	----
- onderwijsprogramma is goed georganiseerd	----
- opleiding is kwalitatief goed	----
- richting met bekwame docenten	----

15. Wij zijn benieuwd naar het beeld dat u heeft van de afzonderlijke afstudeerrichtingen. Geef aan of onderstaande aspecten volgens u wel of niet van toepassing zijn op de afzonderlijke afstudeerrichtingen. U kunt dit met behulp van de volgende codenummers aangeven: 1 = niet van toepassing ; 2 = wel van toepassing

U dient alle afstudeerrichtingen te beoordelen.

(82-145)

	toepassing			
	AE	BE	KE	IM
- richting biedt grote kans op werk	---	---	---	---
- richting biedt mogelijkheid om eigen bedrijf of praktijk te beginnen	---	---	---	---
- richting met gunstige salarispectieven	---	---	---	---
- richting maakt uitoefening mogelijk van het beroep dat voor ogen staat	---	---	---	---
- richting maakt een breed scala van beroepen bereikbaar	---	---	---	---
- richting biedt grote kans op een werkkning met veel promotiemogelijkheden	---	---	---	---
- richting is moeilijk	---	---	---	---
- richting is gemakkelijk	---	---	---	---
- richting is interessant	---	---	---	---
- richting is beroepsgericht	---	---	---	---
- richting is theoretisch gericht	---	---	---	---
- richting is breed georiënteerd	---	---	---	---
- richting is specialistisch georiënteerd	---	---	---	---
- onderwijsprogramma is goed georganiseerd	---	---	---	---
- opleiding is kwalitatief goed	---	---	---	---
- richting met bekwame docenten	---	---	---	---

TOEKOMSTIGE WERKSITUATIE

16. In welke mate zou u graag willen werken in de volgende sectoren?

(146-149)

	niet	eventueel	graag
overheid	1	2	3
particuliere bedrijfsleven, in loondienst	1	2	3
zelfstandig (eigen bedrijf of praktijk)	1	2	3
buitenland	1	2	3

17. Bij de voorkeur voor een latere baan kunnen meerdere aspecten een rol spelen. Hieronder wordt een aantal aspecten genoemd. Geef bij elke aspect aan hoe belangrijk dit is voor uw voorkeur. (150-163)

U kunt de mate van belangrijkheid met behulp van de volgende codenummers aangeven:

- 1 = niet of nauwelijks belangrijk
2 = tamelijk belangrijk
3 = zeer belangrijk

belang

-1. inhoud van de werkzaamheden	----
-2. sociale betrokkenheid	----
-3. netto inkomen	----
- 4. secundaire arbeidsvoorwaarden	----
- 5. kans op een vaste aanstelling	----
- 6. promotiekansen binnen bedrijf of instelling	----
- 7. internationale contacten	----
- 8. leiding geven	----
- 9. nabijheid tot woonplaats	----
- 10. zelfstandigheid	----
- 11. goede contacten met collega's	----
- 12. veel tijd voor privéleven	----
- 13. ontplooiingsmogelijkheden	----
- 14. overige nl. -----	

Welke van bovenstaande overwegingen wegen voor u het zwaarste bij uw voorkeur voor een latere werkkning?

Noteer hieronder de nummers van de drie belangrijkste overwegingen in volgorde van belangrijkheid. (164-169)

- belangrijkste overweging : _____
- 2e belangrijkste overweging: _____
- 3e belangrijkste overweging: _____

EVALUATIE EERSTE STUDIEJAAR

18. In welke mate vindt u het belangrijk dat onderstaande aspecten aan bod komen tijdens de opleiding, en in hoeverre heeft de opleiding tot nog toe aandacht besteed aan deze aspecten? (170-197)

U kunt de mate van belangrijkheid en de mate van bestede aandacht met behulp van de volgende codenummers aangeven:

belang	bestede aandacht
1 = niet of nauwelijks belangrijk	1 = te weinig
2 = tamelijk belangrijk	2 = voldoende
3 = zeer belangrijk	3 = te veel

	belang	bestede aandacht
- schrijfvaardigheden	----	----
- mondelinge vaardigheden	----	----
- sociale vaardigheden	----	----
- rekentechnische vaardigheden om economische vraagstukken op te lossen	----	----
- probleemoplossend vermogen	----	----
- zelfstandig studeren	----	----
- kennis van algemene economie	----	----
- kennis van bedrijfseconomie	----	----
- kennis van wiskunde/statistiek	----	----
- kennis van FIS	----	----
- integratie van algemene en bedrijfseconomie	----	----
- samenhang tussen eenderde en tweederde stromen	----	----
- kennis van niet-economische vakgebieden	----	----
- multidisciplinaire aanpak van problemen	----	----

19. Hoe beoordeelt u de kwaliteit van onderstaande aspecten van het onderwijssysteem tot nog toe?

(198-204)

U kunt uw oordeel over de kwaliteit met behulp van de volgende codenummers aangeven:

1 = voldoende

2 = onvoldoende

	kwaliteit
- voortgangstoets	---
- bloktoets	---
- studiebegeleiding	---
- bekwaamheid tutoeren	---
- functioneren van onderwijsgroepen	---
- thematiek blokboeken	---
- structuur van de blokboeken	---

U wordt verzocht om de vragenlijst na invulling meteen bij de tutor in te leveren.

Hartelijk bedankt voor de moeite.

Onderstaande niet invullen!

vraag 3, code 3:	(205-206)
vraag 5, code 8:	(207-208)
vraag 8, code 5	(209-210)
vraag 9, code 16	(211-212)
vraag 13, code 7	(213-214)
vraag 17, code 14:	(215-216)